

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Постанови Верховної Ради України
про Заяву Верховної Ради України щодо визнання і засудження злочинів
радянської військової адміністрації на Закарпатті у 1944–1946 роках

1. Обґрунтування необхідності прийняття Постанови

Необхідність прийняття Постанови зумовлена потребами надати належну оцінку злочинним діям органів державної влади СРСР щодо цивільного населення Закарпаття у 1944–1946 роках, наголосити на тому, що російська федерація, яка продовжує здійснювати збройну агресію проти України, вчиняє на тимчасово окупованій території України злочини, аналогічні до злочинів комуністичного тоталітарного режиму, привернути увагу міжнародної спільноти до вказаних питань.

У період 1944–1946 років, після встановлення радянської військової адміністрації на Закарпатті, органами та службовцями НКВС і СМЕРШ здійснювалися масові незаконні затримання цивільного населення, зокрема, тисячі мирних мешканців без судових рішень були депортовані до концентраційних таборів системи ГУЛАГ, де значна їх частина загинула від виснаження, голоду, хвороб та нелюдських умов утримання. Радянська влада також здійснювала цілеспрямовані репресії проти представників греко-католицького духовенства та вірян, які зазнавали переслідувань за відмову визнати ліквідацію Ужгородської унії. Репресій зазнавали представники угорської та німецької національних меншин, заможне селянство та інтелігенція, діячі культури, освіти, громадські активісти. Згадані дії супроводжувалися примусовою радянізацією регіону та фактичним знищенням значної частини його інтелектуальної, культурної та громадської еліти.

З огляду на характер та масштаб зазначених дій, існує необхідність офіційно визнати їх злочинний характер та засудити репресії, яких зазнало цивільне населення Закарпаття, у результаті яких людей позбавляли волі, утримували у нелюдських умовах, піддавали тортурам та позбавляли життя без рішень судових органів. Визнання та засудження цих злочинів є важливою складовою процесів декомунізації та деколонізації історичної пам'яті України, а також актом справедливості стосовно жертв тоталітарного режиму та їхніх нащадків.

Цією Заявою Парламент України висловлює свою принципову позицію щодо трагічних подій 1944–1946 років на Закарпатті, пов'язаних із встановленням радянської військової адміністрації та подальшою примусовою радянізацією регіону, офіційно визнає факт масових репресій радянської військової адміністрації проти цивільного населення Закарпаття та засуджує вказані злочини комуністичного тоталітарного режиму. Водночас Заява спрямована на вшанування пам'яті жертв радянських репресій, відновлення історичної правди та недопущення повторення злочинів тоталітаризму у майбутньому.

Верховна Рада України закликає міжнародне співтовариство, наукові установи та архівні заклади демократичних держав до співпраці у справі

відновлення історичної правди про злочинні дії радянського тоталітаризму, вчинені на території Закарпаття та інших регіонів України, їх належного документування та збереження пам'яті про жертв цих злочинів.

2. Цілі і завдання прийняття Постанови

Метою проєкту Постанови є ухвалення Заяви Верховної Ради України щодо визнання і засудження злочинів радянської військової адміністрації на Закарпатті у 1944–1946 роках.

Ухвалюючи згадану Заяву, Верховна Рада України наголошує, що визнання злочинів тоталітаризму має стати застереженням для сучасності щодо недопущення повторення злочинів минулого, зокрема у справі протидії нинішній політиці російської федерації, яка дублює злочинні підходи комуністичного тоталітарного режиму та вдається до аналогічної репресивної кампанії.

3. Загальна характеристика та основні положення проєкту Постанови

Проєкт Постанови Верховної Ради України розроблено з метою схвалення Заяви Верховної Ради України щодо визнання і засудження злочинів радянської військової адміністрації на Закарпатті у 1944–1946 роках.

Зокрема, Заявою:

офіційно визнається факт масових репресій радянської військової адміністрації проти цивільного населення Закарпаття у 1944–1946 роках як злочинів, вчинених комуністичним тоталітарним режимом;

засуджується практика примусових депортацій, позасудових страт та переслідувань за національною, релігійною і соціальною ознаками, скоєних органами та службовцями НКВС та СМЕРШ на території Закарпаття;

констатується, що російська федерація, яка продовжує здійснювати збройну агресію проти України, вчиняє на тимчасово окупованій території України злочини, аналогічні до злочинів комуністичного тоталітарного режиму, зокрема масштабні репресії проти мирного населення.

Також у Заяві наголошується на тому, що цивілізований світ повинен чітко та беззастережно боротися зі злочинною тоталітарною політикою, не лише віддаючи шану жертвам минулого, а й не допускаючи збільшення кількості постраждалих сьогодні – шляхом надання підтримки Україні в боротьбі проти держави-агресора, сприяння відновленню всеохоплюючого, справедливого та сталого миру для України, притягнення до відповідальності держави-агресора та її воєнних злочинців, а також забезпечення справедливості для жертв російської агресії.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

У даній сфері правового регулювання основними нормативно-правовими актами є Конституція України, Закон України “Про реабілітацію жертв

репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років”, Закон України “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки”, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація Постанови не потребує виділення додаткових коштів з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття Постанови

Реалізація запропонованих проектом Постанови заходів сприятиме об'єднанню зусиль міжнародної спільноти, спрямованих на підтримку України у протидії російській збройній агресії та відновленню історичної справедливості шляхом засудження злочинів радянської військової адміністрації на Закарпатті у 1944–1946 роках.

Народні депутати України

**Стефанчук Р.О.
та інші**

